

זכרה לנשמת יצחק

(בעשור הראשון לכתבים אחרונים
מאת א. שטיינמן)

פעמים מתגשת סופה עזה וכמו אי
מה גדולה עוטפת את היקום. עונים
כבדים מקדירים את פני השמים ומבין
מפליהם ניתזים חזוי ברקים, רעמים
מתגלגלים, כידודי אש נשלחים, עבי
דם ידורון ידורון, מחזה נורא הור,
ואחד בודד יעמוד במקום הלוח, במג
רש השמש ורחב הידים. על עמדו
ישתאה וישתומם: למה ועל מה נערך
המחזה הזה באין קהל צופים לו. באר
ני מי ידבר הקול מתוך הסערה ואין
שומע? אולם ככה ישאל רק איש אשר
אל מחזות שדי יביט בעיני בשר
ודם. אך יש אל נכון עין הצופיה מסי
רומים, והיא אחרת תכלכל את הגיר
ניה ובמראותיה תבשר את נצורותיה
לא רק לאשר ישנם פה, כי אם גם
לאשר אינם פה או לאשר עין הבשר
לא תשודם פה.

הכתבים האחרונים של יצחק
קצנלסון, המכילים את השיר על
עם היהודי שנוהג את „פנקס וי
טל“, בהם היבר משורר ימינו קינה
איכה מתרידה לא פחות מן האיכה
הקדומה ושור קו לקו וטו לטו טוי
הדמים של השואה האחרונה, מעור
רים בנו אותה פליאה תדהימה של
מחזה נורא הוד שלא נועד לכאורה,
בעת התרחשותו שתהיינה עינים צור
פיות בה גולה לפינה גידות. היה ביר
מים התם — היא שנת אלף תשע מאות
ארבעים ושלוש לספירתם — המשורר
אשר ראה את השואה בגלות פולין
בשבת עברתה, רעית נעוריו ושני
בניו מתמדיו נלקחו להורג, כל קרוב
ביו וידידיו ניספו בידי המרצחים, חל
את האדם וטומאת כל הגויים, גם אח
גם רע, גם עם אומללה באפס כלו.
„חלום נורא הלם: אין עמו, עמו אי
ננו עוד!“ חזת קשה היחה לו: אין
עוד יהודים בעולם, הקיץ הקץ על
בני עם סגולה, כולם כאחד ספו תמו.
הוא לא רק היה הגבר אשר ראה עני
עמו ותתהלך קודר בלחץ היגון הנורא.
הוא היה שכול האומה בגופו, שאף הוא
לא היה עוד כמעט בשר-ודם אלא צל
עצמו, נרתיק של חרוון, שבר-כלי שלא
נותרה בו היות אלא כדי להכיל את
האבדן. הוא פחד לספר את הדברים
שלא היו עוד בגדר דברים ומאורעות,
אלא רק מוראות. הוא פחד להעלות על
הגליון את המעשים שמה ישתגע, הוא
היה כליך שבור ורצוף וחדל אונים.
שלא שיער לו כלל שיעצור כוח לה
סוח אפילו טיפה מים האסון הגדול
והנורא, ומה גם לתנות ולככות כמו
את חורבן העם וכליונו. „עיקר האימה
לא ננעתי בה כלל... הן לא רק אנכי,
גם עמי שבור, ביהד עם לבי בי, עם
נשמתו בי, עם כולי בי נשבר גם
העם, שהיה ברוב דברים שכתבתי בו,
חלק מאשר חי בקרבי.“

קים עשה על גבי נייר רק מן הדק.
הטמינם במעבה האדמה, דמעתו היתר
מה היתה לחמו ואת לחמו זה שלח
לא על פני המים כי אם על פני פלגי
הדמים ודרך ביבין של שופכין העברי
לם, לדוחות הקסב שלה את אנתתו
היא זעקתו. דומה הוא שאג את שברו
באזני אין איש, אין עם, אין עוד
דור. אל עצמו מרד בכייו, אך איזה שיר
קוי חריף של קינה ושירה נמוג לתוך
עלים יתומים אלה שנצטרפו יחד לכי
הבים האחרונים של המשורר, אין חר
סן כחסנם. אין שגב כשגבם בכל מגי
לות היסודים והפורעניות של ישר
אל המשופע במגילות כאלו. אין זאת
כי רוח היא באנוש, אשר גם בנעוה
שבשעות וגם בצוק המציק שבשעות
אין הוא אומר גואש עד גמירא. אף
בבוא עליו הצלה כחומה אין מידת
התום שבנפשו נכרתת ממנו לימר לית
דין ולית דיין, אין אוון קשבת ואין
עין צופיה. העולם הוא מדבר שסם,
אין העולם מדבר שסם אף לרגע אחר.
אילו היה העולם מדבר לא היה קול
קורא במדבר הזה, לא היה האדם בחד
קת מדבר כלל, על אחת כמה וכמה
שלא היה מתנה את צעדו לא בכתב,
לא בעל פה ולא באנחה ובאנקה. מסי
ון שאדם נאנו בשברון-מתניים מסי
לל שלבו עוד שלם עם אלהיו, עוד
יש לו על מי לקרוא תגו ואת מי לת
בוע לדין ובאזני מי לשפוד את מרי
שיחו וצקון-לחשו, אם אין עוד אדם
ועם בעולם, מדברים אל אלהים, שרים
אל אלהים, אומרים קינים והגה ריה
לאלהים, בשיח ושיג עם האדם אנו
מקפידים לבחוד ניבים נאווים לפי חו
ק השיר והמליצה, ובשיח שפתותינו
לפני הבווא לאו?

יצחק קצנלסון במגילותיו האחרונות
לא דיבר עוד אל רעחו אלא אל אל-
היו, אל אלהי אברהם יצחק ויעקב,
לכן ניבו כה עז ונמרץ, כל דיבור
תוכחה, כל פסוק צוואה. יצחק ברי
הלבב ראה בשנותיו האחרונות בטרם
לכתו להריגה רק תושך ולא אור, ענן
כבד ואש מתלקחת, אך מהוון עם העי
ון שמע קולות וברקים, לכן כל אומר
וכל הגה שלו הוא קול נורא הוד, קול
ברק וקול רעם, כל עוד יהיה עם
אלהים בעולמו של הקדוש-כבוד-ווא
יתהלך קול יצחק העקוד, יצחק מחבר
השיר על העם היהודי ההרוג, יצחק
מחבר פנקס ויטל.

זה אשר דיבר באזני אין איש דברו
יהיה כסנה הבוזר, כשה הנאחו בסבך
בקרניו, אשר כל הדורות הבאים יאמי
רו חנה פחד יצחק: לזכרו עד אחרון
דור, הנה דמעת יצחק: לשמרה עד
אחרית הימים.

ובכן, לא רצה לכתוב, לא יכול היה
לכתוב, ואף על פי כן, איש זה, אשר
היתה בו יד האסון אין משלו, ישב באי
הגירה של גלותו, ישב על העקרבים,
— ישב, לאחר שגורדיעו כבר נחתם
והוצאתו אל הפועל ממשימת ובאה
בכל שעה ורגע — ואכן היא לא נתי
מהמהה לבוא — ישב שבוי בידי מרצ
חיו אויבי עמו ושונאי המין האנושי,
ישב במהנה הריכוז האיום והנורא וחי
יה מעלה על הכתב בסתר את כל מע
שי הבלהות, חורו סרט למרט ובלהה
לבלהה, ולא עוד אלא מדייק בנועם
החרו ושומר על חן הקצב, חורו ונו
קב ולושש, הופך כל דמעה לפנינה
וכל אנקה לגביש מוצק, לעמוד לאר
רך ימים ולהנחיל את זעקת-שברו לדור
רות הבאים.

הוא לא ידע כלל אם תהיה יד שלי
חה להעביל את הכתב מגיא-בן-היננום
זה ולהוציאו לאור עולם. שלושה העת